C/2024/6604

2024.11.7.

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE

az erdőirtáshoz és az erdőpusztuláshoz kapcsolódó egyes áruk és termékek uniós piacon történő forgalmazásáról és Unióból történő kiviteléről szóló (EU) 2023/1115 rendelettel összefüggésben

a nemzetközi együttműködésben való szerepvállalás stratégiai keretéről

(C/2024/6604)

1. BEVEZETÉS

Az erdőirtás és az erdőpusztulás korunk két fő környezeti kihívásának, a klímaváltozásnak és a biológiai sokféleség csökkenésének legfontosabb kiváltó okai közé tartozik. Az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete, a FAO becslései szerint 1990 és 2020 között 420 millió hektárnyi – azaz az Európai Unió (EU) területét meghaladó méretű – erdőt irtottak ki világszerte. Az Éghajlatváltozási Kormányközi Testület (IPCC) becslése szerint a 2007–2016 közötti időszakban az üvegházhatásúgáz-kibocsátás 23 %-a a mezőgazdaságból, az erdőgazdálkodásból és az egyéb jellegű földhasználatból származott ([1]). Egyúttal a világ népességének növekedése miatt várhatóan fokozódik a kereslet a mezőgazdasági földterületek iránt, és még nagyobb nyomás nehezedik az erdőkre, olyan egyéb tendenciák mellett, mint a bioökonómia bővülése ([2]). Az erdőirtás és az erdőpusztulás elleni fellépés fokozása és a fenntartható termelésre való globális szintű, határozott áttérés elengedhetetlen lesz az éghajlatváltozás és a biológiai sokféleség közös jövőnket fenyegető válságának megállításához. A globális vízügyi válság megoldását is elősegíti, tekintettel az erdőirtás, illetve a csapadékmennyiség és a hőmérséklet közötti összefüggéseket alátámasztó tudományos eredményekre. Ezenkívül az erdők fontos ökoszisztéma-szolgáltatásokat nyújtanak az árvízvisszatartástól és a víztisztítástól a gyógyszerekig, továbbá meghatározó szerepük van a társadalom dekarbonizációjában. E szolgáltatások elvesztése gyakran a lakosság szegényebb és kiszolgáltatottabb helyzetben lévő rétegeit érinti a legsúlyosabban.

Az Egyesült Nemzetek Szervezete által 2015-ben meghatározott tizenhét fenntartható fejlődési cél egyike, a 15. cél ([3]) arra kötelezte a világ országait, hogy 2020-ig állítsák le az erdőirtást. Mivel ez a cél nem teljesült, az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményében (UNFCCC) Részes Felek 2021-ben Glasgow-ban tartott 26. Konferenciáján (COP26) az EU – 143 másik termelő és fogyasztó országgal együtt – vállalta, hogy 2030-ig megállítja és visszafordítja az erdőirtást. A Részes Felek Glasgow-ban tartott 28. Konferenciáján (COP28) a globális értékelés megerősítette, hogy az erdőirtás megállítása, valamint az erdők megőrzése és helyreállítása az éghajlatváltozás mérséklésére tett globális erőfeszítések fontos részét képezi, az Európai Bizottság pedig folytatta együttműködését a partnerországokkal az erdőirtásmentes értékláncokra való átállás sikeres megvalósítása érdekében. Ezt immár a 2024. április 29–30-i torinói találkozójukon ([4]) a G7-csoport éghajlat-, energiaügyi és környezetvédelmi miniszterei és a 2024. június 12–13-i pugliai csúcstalálkozójukon ([5]) a G7-ek vezetői is elismerték.

Az erdőirtás és az erdőpusztulás fő oka a mezőgazdasági területek növelése olyan áruk előállítása céljából, mint például a szója, a marhahús, a pálmaolaj, a fa, a kakaó, a gumi és a kávé. Meghatározó gazdaságként és az említett áruk jelentős fogyasztójaként az EU elismeri, hogy részben felelős a világszerte tapasztalható erdőirtásért és erdőpusztulásért, és ehhez kapcsolódóan vállalja azt a feladatot, hogy közreműködjön annak megállításában. A határozott keresletoldali intézkedések is fontos kiegészítői a kínálati oldalon már meghozott intézkedéseknek. Nélkülük fennállna annak a veszélye, hogy az erdőirtáshoz kapcsolódó termékek iránti kereslet továbbra is ösztönözné a termelést, és aláásná a kínálatoldali erőfeszítéseket.

Ezenkívül az EU – a „Global Gateway” stratégiájával összhangban – elkötelezte magát amellett, hogy reziliensebb kapcsolatok alakítson ki a világgal, többek között a zöld és a digitális átállásba, szigorúbb szociális és környezetvédelmi normákba és fenntarthatóbb értékláncokba való beruházás révén.

([1]) A teljes szén-dioxid-kibocsátás mintegy 11 %-a az erdőgazdálkodásból és az egyéb földhasználatból (főként az erdőirtásból) ered, míg a fennmaradó 12 % a mezőgazdasági termelés – például az állatállomány és a trágyázás – jelentette közvetlen kibocsátásokra vezethető vissza.

([2]) Amint azt a Bizottság a bioökonómiai stratégiájában kiemeli: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/research-area/environment/bioeconomy/bioeconomy-strategy_en.

([3]) 15.2. fenntartható fejlődési cél: „2020-ra a fenntartható gazdálkodás megvalósításának előmozdítása valamennyi erdőtípus esetében, az erdőirtás megfékezése, a pusztuló erdők visszaállítása, valamint az erdőtelepítés és újraerdősítés jelentős növelése globális szinten”.

([4]) https://www.g7italy.it/wp-content/uploads/G7-Climate-Energy-Environment-Ministerial-Communique_Final.pdf.

([5]) https://www.g7italy.it/wp-content/uploads/Apulia-G7-Leaders-Communique.pdf.

2. AZ ERDŐIRTÁSMENTES ELLÁTÁSI LÁNCOKRÓL SZÓLÓ UNIÓS RENDELET

Az európai zöld megállapodás keretében az Európai Bizottság a világ erdőinek védelmére és helyreállítására irányuló uniós fellépés fokozásáról szóló 2019. évi közleményben foglaltakra építve kidolgozta az erdőirtásmentes ellátási láncokról szóló uniós rendeletet (a továbbiakban: az erdőirtásról szóló rendelet) ([6]). Az erdőirtásról szóló rendelet 2023. június 29-én lépett hatályba, és 2024. december 30-tól alkalmazandó (mikro- és kivállalkozásnak minősülő piaci szereplők esetében 2025. június 30-tól).

Az erdőirtásról szóló rendelet a maga nemében első jogszabály, amely az uniós termelésre és fogyasztásra visszavezethető erdőirtás és erdőpusztulás felszámolására irányul. Nélkülözhetetlen eszköz a fenntartható fejlődési célok elérése, a biológiai sokféleségre vonatkozó kunming-montreali keret végrehajtása és a Párizsi Megállapodásban foglalt globális kötelezettségvállalások teljesítése szempontjából.

Az erdőirtásról szóló rendelet az uniós piacon forgalomba hozott és onnan exportált, egy bizonyos körbe tartozó árukra és termékekre egyformán vonatkozik, és kifejezetten úgy készült, hogy egyenlő bánásmódot és megkülönböztetésmentességet biztosítson a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) szabályai alapján. Mindazoknak a piaci szereplőknek, akik a rendelet hatálya alá tartozó árukkal és termékekkel kívánják ellátni az uniós piacot, erdőirtásmentes termelési módszereket kell alkalmazniuk, és gondoskodniuk kell az ellátási láncuk átláthatóságáról. Mivel világszerte egyre nagyobb kereslet mutatkozik az erdőirtásmentes termékek iránt, az erdőirtásról szóló rendelet üzleti lehetőséget teremt az erdőirtásmentes termékek kereskedelmének fokozására és a fenntartható szereplők lehetőségeinek bővítésére az egész világon.

A rendelet végrehajtásának megkönnyítésére, célkitűzéseinek elérésére, valamint az erdőirtásmentes és jogszerű ellátási láncokra való igazságos és inkluzív átállás biztosítására törekedve a rendelet 30. cikke külön stratégiai kereten alapuló, erőteljes nemzetközi együttműködésről és szerepvállalásról rendelkezik. Az erdőirtásról szóló rendelet 30. cikkének (1) bekezdése az alábbiakat rögzíti:

„az Unió nevében a Bizottság, valamint az érdekelt tagállamok összehangolt megközelítés keretében együttműködnek az e rendelet által érintett előállító országokkal és azok részeivel – különösen azokkal, amelyeket a 29. cikkel összhangban magas kockázatúként soroltak be – meglévő és jövőbeli partnerségek, valamint egyéb releváns együttműködési mechanizmusok révén, hogy közösen kezeljék az erdőirtás és az erdőpusztulás kiváltó okait. A Bizottság átfogó uniós stratégiai keretet dolgoz ki az ilyen együttműködés számára, és mérlegeli a releváns uniós eszközök mozgósítását.”

Tehát az erdőirtásról szóló rendelet végrehajtásának megkönnyítése érdekében különös hangsúlyt kap az előállító országokkal való együttműködés, figyelemmel többek között a lényeges nemzeti, regionális és globális szintű fenntarthatósági kezdeményezésekre és bevált módszerekre.

Ezzel egyidejűleg az EU fokozza a szerepvállalását más, az erdőirtáshoz hozzájáruló áruk jelentős fogyasztójának számító országokban olyan keresletoldali intézkedéseket illetően, amelyekkel eredményesen elősegíthető a 2030-ra kitűzött cél elérése. Az EU emellett fokozott párbeszédre törekszik az erdőirtás és az erdőpusztulás megállítására irányuló szakpolitikákról és intézkedésekről a megfelelő többoldalú fórumokon.

Az EU elkötelezett amellett, hogy az előállító országokkal párbeszéd és partnerség útján együttműködve eredményesen végrehajtsa az erdőirtásról szóló rendeletet. Az EU ezért nagyobb hangsúlyt fektet tesz az erdőirtásról szóló rendelet különféle alkotóelemeivel kapcsolatos információmegosztásra, különösen a több érdekelt felet tömörítő külön platform keretében, valamint az előállító országokkal és érdekelt felekkel – többek között az Unió küldöttségein keresztül – folytatott szakmai egyeztetések révén. Az EU különféle támogató eszközöket is rendelkezésre bocsát, hogy segítse a rendelet hatálya alá tartozó érdekelt feleket a kötelezettségeik teljesítésére való felkészülésben. Ezen eszközök közé tartoznak az alábbiak:

a) **gyakran ismétlődő kérdéseket** (GYIK) tartalmazó dokumentum ([7]) (rendszeresen frissül), amely az erdőirtásról szóló rendelet több rendelkezését hivatott pontosítani;

([6]) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/1115 rendelete (2023. május 31.) az erdőirtáshoz és az erdőpusztuláshoz kapcsolódó egyes áruk és termékek uniós piacon történő forgalmazásáról és Unióból történő kiviteléről, valamint a 995/2010/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről (HL L 150, 2023.6.9, p. 206, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/1115/oj).

([7]) https://environment.ec.europa.eu/publications/frequently-asked-questions-deforestation-regulation_en.

b) **hivatalos iránymutatás**, amely pontosítja az erdőirtásról szóló rendelet végrehajtásának bizonyos döntő fontosságú elemeit, nevezetesen a „mezőgazdasági használat” fogalommeghatározását, a tanúsítást, a jogszerűséget, valamint az EU-ban vagy nemzetközi szinten érdekelt felek által felvetett egyéb témaköröket illetően;

c) az **erdőirtás uniós megfigyelőközpontja**, a Bizottság által javasolt ingyenes eszköz ([8]), amellyel bármely felhasználó tudományos adatokhoz férhet hozzá a világ erdővel borított területeiről (részletesebben lásd az 5.5. szakaszban).

Ezenkívül a rendelet 29. cikkének (3) bekezdése rögzíti, hogy az alacsony kockázatú és a magas kockázatú országoknak (vagy azok részeinek) „besorolását – a legfrissebb tudományos eredmények és nemzetközileg elismert források figyelembevételével – a Bizottság objektív és átlátható értékelésére kell alapozni”. E tekintetben az EU nagy jelentőséget tulajdonít egy olyan, megalapozott módszertanra épülő, átfogó kockázati besorolási rendszer kialakításának, amellyel alátámasztott, ellenőrizhető és megbízható adatok állíthatók elő mennyiségi és minőségi információk átfogó értékelése alapján a rendelet 29. cikke (3) és (4) bekezdésének megfelelően. Az EU továbbá elkötelezett amellett, hogy fokozza a párbeszédet és az együttműködést a magas kockázatúnak minősülő vagy a magas kockázatúként való besorolás veszélyének kitett országokkal a kockázati szintjük csökkentésére irányuló erőfeszítéseikben (lásd a mellékletet).

Ez a dokumentum az említett stratégiai keretet határozza meg, amely adott esetben országelemzések alapjául szolgál majd.

3. AZ ERDŐIRTÁSSAL KAPCSOLATOS STRATÉGIAI SZEREPVÁLLALÁSI KERET CÉLKITŰZÉSEI

A stratégiai szerepvállalási keret általános célkitűzése **a világ számos országával és érdekelt felekkel partnerségben** végzett munka támogatása több kialakult alapelv alapján és a lényeges értékláncokra kiterjedően, hogy közösen kezelhetők legyenek az erdőirtás és az erdőpusztulás kiváltó okai, nemcsak az erdőirtásról szóló rendelet hatálya alatt, de azon túlmenően is.

A keret az alábbi egyedi célkitűzéseket foglalja magában:

— az erdőirtás és az erdőpusztulás megállítására – ezen belül az erdők megőrzésére és fenntartható hasznosítására, valamint a fenntartható földhasználatra, árutermelésre, -feldolgozásra, -fogyasztásra és -kereskedelemre – irányuló szakpolitikákkal és intézkedésekkel kapcsolatos kétoldalú, regionális, nemzetközi és több érdekelt fél részvételével zajló párbeszéd és együttműködés fokozása,

— az érintett harmadik országokkal folytatott együttműködés erősítése az erdők védelmét és a fenntartható ellátási láncokba való beruházások élénkítését célzó gazdasági ösztönzők megteremtése érdekében,

— az előállító országok és régiók – különösen a kisebb kapacitással rendelkezők és az erdőirtásnak nagyobb mértékben kitettek – segítése az erdőirtásmentes és jogszerű ellátási láncokra való átállásuk megkönnyítése érdekében,

— további szerepvállalás egyéb fogyasztó országokban olyan ambiciózus követelmények elfogadásának előmozdítása érdekében, amelyek célja az ilyen országok erdőirtáshoz és erdőpusztuláshoz való hozzájárulásának minimalizálása.

Ezzel összefüggésben a keret általánosságban meghatározza a harmadik országokkal folytatandó együttműködéssel kapcsolatos legfontosabb igényeket és prioritásokat, amelyek alapján kialakíthatók adott esetben az EU, a tagállamok és a fejlesztésfinanszírozási intézmények együttműködési tervei és stratégiái. További célja, hogy elősegítse az erdőirtásról szóló rendelet végrehajtásának érdemi támogatásához mérlegelhető megfelelő eszközök esetleges alkalmazásának irányítását.

([8]) https://forest-observatory.ec.europa.eu/.

A keret emellett megteremti a lehetőséget arra, hogy az EU és tagállamai folytassák szerepvállalásukat lényeges többoldalú fórumokon, például a Biológiai Sokféleség Egyezmény, az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye (UNFCCC), az elsivatagosodás elleni küzdelemről szóló ENSZ-egyezmény (UNCCD), az Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezet (FAO), az ENSZ Környezetvédelmi Közgyűlése (UNEA), az ENSZ Erdészeti Fóruma, a Kereskedelmi Világszervezet (WTO), valamint a G7- és a G20-csoport, továbbá a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) keretében. Az átfogó cél a fenntartható, erdőirtásmentes mezőgazdasági termelésre való globális átállásnak, a megerősített fenntartható erdőgazdálkodásnak, az átlátható és erdőirtásmentes fenntartható ellátási láncok kialakításának és e tekintetben támogató szakpolitikák kidolgozásának a szükségességével kapcsolatos egyetértés előmozdítása. Az EU és az uniós tagállamok is további erőfeszítéseket tesznek, és együttműködnek partnerekkel globális szinten, hogy megállapítsák és elfogadják az erdei és egyéb természetes ökoszisztémák és a kapcsolódó emberi jogok magas szintű védelmét biztosító megbízható normákat és fogalommeghatározásokat.

4. AZ ERDŐIRTÁSSAL KAPCSOLATOS STRATÉGIAI SZEREPVÁLLALÁSI KERET ELVEI

Az alábbi **nyolc fő elv** vezérli majd a keret EU és tagállamai általi végrehajtását:

1. **folyamatos párbeszéd és együttműködés az érintett harmadik országokkal** a módszerekkel és az erőfeszítésekkel kapcsolatos egyeztetés, valamint ezeknek az országoknak az erdőirtásmentes ellátási láncokra való inkluzív és igazságos átállást előmozdító környezet kialakításában való támogatása céljából, olyan meglévő és jövőbeli mechanizmusokra támaszkodva, mint a strukturált párbeszéd, az igazgatási megállapodások, a hatályos megállapodások és azok rendelkezései. A szerepvállalás olyan egyéb intézkedésekre is kiterjed, amelyekkel a partnerországok támogathatók az átláthatóbb ellátási láncokra való átállásban, így létrehozhatók új nyomonkövethetőségi rendszerek vagy felhasználhatók a meglévők új normák biztosítására és az információmegosztás megkönnyítésére az ellátási lánc mentén. Ennek keretében bemutathatók a digitális területen bevált gyakorlatok – különösen a földrajzi helymeghatározással történő nyomonkövethetőségi megoldások – a világ erdőinek védelmével és helyreállításával foglalkozó, több érdekelt felet tömörítő platformon. Ez főként a 29. cikk (országok értékelése) alapján az erdőirtás és erdőpusztulás tekintetében magas kockázatúként besorolt vagy a magas kockázatúként való besorolás veszélyének kitett országok esetében lényeges;

2. **olyan intézkedések támogatása**, amelyek az erdők megőrzésére, helyreállítására és fenntartható használatára, az erdőirtás és az erdőpusztulás megállítására, valamint a fenntartható árutermelési, -fogyasztási, -feldolgozási és -kereskedelmi módszerekre való átállásra összpontosítanak. Idetartoznak a fenntartható földhasználati módszerek és nyomonkövethetőségi rendszerek, valamint a mezőgazdasági kistermelők piacra, forráshoz és technológiához jutása;

3. **a levont tanulságok és a bevett gyakorlatok hasznosítása** az előállító és fogyasztó országok körében, többek között sikeres uniós együttműködési projektek, kezdeményezések és bevált módszerek révén, például az illegális fakitermelés elleni küzdelemmel, az uniós fenntartható kakaótermelési kezdeményezéssel, a meglévő tanúsítási és harmadik fél általi ellenőrzési – többek között nyomonkövethetőségi – rendszerekkel összefüggésben;

4. országos szintű **szerepvállalás előnyben részesítése** mindazon érintett érdekeltek esetében, akiknek az előállító és fogyasztó országokban szerepe van a fenntartható mezőgazdaságra, erdőgazdálkodásra és erdőirtásmentes ellátási láncokra való törekvésben. Ezen érdekelt felek közé tartoznak többek között a nemzeti és helyi hatóságok, a magánszektor olyan szereplői, mint a mezőgazdasági kistermelők és termelői szervezetek, a civil társadalom képviselői, a helyi közösségek és az őslakos népek;

5. **emberi jogi alapokon nyugvó megközelítés** az erdőirtással vagy az erdőpusztulással összefüggő emberi jogoknak, így az őslakos népek, a helyi közösségek és a szokásjog alapján földtulajdon- és földhasználati jogokkal rendelkezők jogainak védelme, valamint az erdők védelmében való szerepvállalásuk előmozdítása érdekében;

6. **átláthatóság és információkhoz való hozzáférés**. Idetartozik a nyilvánosság döntéshozatalban való részvétele, az erdészeti és mezőgazdasági ellátási láncokkal kapcsolatos dokumentumokba való nyilvános betekintés és az igazságszolgáltatáshoz való jog (a hatóságok határozatainak, cselekményeinek és mulasztásainak felülvizsgálatára irányuló közigazgatási vagy bírósági eljárásokhoz való hozzáférés);

7. **szinergiák más uniós szakpolitikai kezdeményezésekkel**, például a kényszermunka, a fenntartható finanszírozás és a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágítás tárgyában, valamint a tágabb környezetvédelmi politikákkal és az uniós „Global Gateway” stratégiával;

8. **egyeztetés az érintett fejlesztési partnerekkel** a kiegészítő jelleg és az egymást kölcsönösen erősítő támogatás előmozdítása érdekében.

5. KIEMELT CSELEKVÉSI TERÜLETEK

Az erdőirtásmentes globális értékláncra való átállás megkönnyítésére törekedve és az uniós „Global Gateway” stratégia célkitűzéseivel összhangban az EU és tagállamai összefognak, hogy gondoskodjanak az Unióba irányuló és onnan induló erdőirtásmentes és jogszerű ellátási láncokra való inkluzív és igazságos átálláshoz szükséges támogatásról és összhangról. Ennek érdekében a kiemelt igények öt átfogó területét jelölték meg. E területek tájékoztató jellegűek, országos és regionális szinten részletesebben kell vizsgálni őket:

5.1. Mezőgazdasági kistermelők támogatása

A mezőgazdasági kistermelők jelentős részt vállalnak az erdőirtásról szóló rendelet hatálya alá tartozó több termék és áru globális termelésében. Az erdőirtásról szóló rendelet szerinti jogi kötelezettségek az uniós piacon termékeket forgalomba hozó és forgalmazó piaci szereplőkre és kereskedőre vonatkoznak. Mivel azonban a piaci szereplőknek tájékoztatásra lesz szükségük az ellátási láncok őket megelőző szakaszairól, arra kérhetik a mezőgazdasági kistermelőket, hogy közöljenek bizonyos információkat. A termelők főbb feladatai közé tartozik a termelés jogszerűségének biztosítása, az erdőterületeik mezőgazdasági használatra történő átalakításának mellőzése, valamint egyszerű technikai eszközökkel beszerezhető és csak egyszer megállapítandó földrajzi helymeghatározási adatok szolgáltatása. Nem kell átvilágítást végezniük.

Adott esetben és a meghatározott uniós együttműködési prioritásoknak megfelelően az EU és a tagállamok támogatják a mezőgazdasági kistermelők bevonását az erdőirtásmentes ellátási láncokba. Az erdőirtásról szóló rendelet nyomonkövethetőségi követelményei várhatóan előnyösek lesznek a mezőgazdasági kistermelők számára, mivel csökkentik az ellátási láncok összetettségét, és méltányos árakat eredményeznek.

A lehetséges intézkedések közé tartozik a technikai segítségnyújtás és képzés, például a fenntartható mezőgazdasági földhasználati módszerekkel és a nyomonkövethetőséggel, valamint a forráshoz jutással és a lényeges berendezésekkel/technológiával kapcsolatosan.

Az EU arra is törekszik majd, hogy gondoskodjon a mezőgazdasági kistermelők részvételéről, és/vagy érdekeik érvényesítéséről a partnerországok illetékes hatóságaival folytatott uniós kétoldalú párbeszédekben és olyan egyedi támogatási intézkedésekben, mint az erdőirtásmentes értékláncokkal kapcsolatos „Team Europe” kezdeményezés (lásd lent a 6.2.1. szakaszt).

1. keretes írás: AL-INVEST VERDE

Az AL-INVEST VERDE ([9]) régóta működő uniós finanszírozású program, amely tizenkét latin-amerikai országban hajt végre fellépéseket. Jelenlegi hatodik változatában az alacsony kibocsátású, erőforrás-hatékony és fokozottan körforgásos gazdaságra való átállásban támogatja ezeket az országokat, és előmozdítja fenntartható termelési modellek alkalmazását. Három fő összetevőből áll: 1. innováció és zöld átállás kkv-knál, 2. technikai segítségnyújtás a közszféra számára, 3. szellemi alkotások felhasználása a fenntartható fejlődéshez.

A kkv-összetevő keretében például az Európai Bizottság kkv-knak segít bővíteni piaci értékesítési lehetőségeiket az új uniós normák és előírások alapján a tisztább és hatékonyabb termékekre, folyamatokra és szolgáltatásokra való átállással, míg az országok fenntarthatóbb fogyasztási szerkezetet alakítanak ki.

2. keretes írás: Az erdőirtásról szóló rendelettel kapcsolatos szerepvállalás Délkelet-Ázsiában

Az EU-nak betudható erdőirtás és erdőpusztulás visszaszorítása iránti uniós megközelítéssel kapcsolatos ismeretbővítés és kapacitásépítés előmozdítására irányuló indonéziai, malajziai, laoszi, thaiföldi és vietnámi szerepvállalást célzó projekt (az erdőirtásról szóló rendelettel kapcsolatos szerepvállalás ([10])) középpontjában a politikai érdekelt feleknek, a mezőgazdasági kistermelőknek, valamint a magánszektor és a civil társadalom képviselőinek részvételével zajló párbeszéd és képzések állnak, amelyek az erdőirtásról szóló rendelet délkelet-ázsiára vonatkozó fő nyomonkövethetőségi követelményeivel foglalkoznak.

5.2. **Támogatás szigorú nyomonkövethetőségi rendszerek kialakításához**

A szigorú nyomonkövethetőségi rendszerek tanúsítási és harmadik fél általi ellenőrzési rendszerekkel együttesen megkönnyíthetik a piaci szereplők számára a rájuk vonatkozó piacrajutási követelmények teljesítését, és egyúttal elismerik a helyi szintű gyakorlati erőfeszítéseiket. Az EU országos, regionális és globális szinten párbeszédet és technikai együttműködést kezdeményezhet érintett érdekeltekkel. Ennek az információk, adatok és bevált módszerek átlátható cseréjén kell alapulnia. A cél egyrészt a megfelelő rendszerek meghatározása, kidolgozása, illetve erősítése, különös tekintettel az átláthatóságra és a nyomonkövethetőségre, másrészt e rendszerek eredményes megvalósításának és interoperabilitásának biztosítása.

Az EU támogatja a partnerországokat meglévő szigorú nyomonkövethetőségi rendszereik megerősítésében, kiemelt figyelmet fordítva az erdőirtásmentes ellátási láncokra a FAO fogalommeghatározásai és a jogszerűség alapján. Ezzel összefüggésben az EU finanszírozhat a partnerországokkal közös (igény szerinti) elemzéseket a hiányosságok feltárása, egyúttal az összhang megteremtéséhez szükséges további lépésekkel kapcsolatos főbb ajánlások megfogalmazása céljából, hogy az összes érintett érdekelt számára megkönnyítse az információgyűjtést.

Az erdőirtásmentes értékláncokkal kapcsolatos globális „Team Europe” kezdeményezés keretében több program, például a „Fenntartható mezőgazdaság az erdei ökoszisztémákért” program, a fenntartható kakaótermelési kezdeményezés és az AL-INVEST VERDE már kézzelfogható támogatást nyújt nemzeti és helyi nyomonkövethetőségi rendszerek kialakításához a partnerországokban.

([9]) https://alinvest-verde.eu/en_gb/.
([10]) https://zerodeforestationhub.eu/projects/eudr-engagement/.

Az EU, Németország és Hollandia által finanszírozott **„Fenntartható mezőgazdaság az erdei ökoszisztémákért”** program nemzeti és helyi szintű nyomonkövethetőségi rendszereket támogat különböző előállító országokban. Brazíliában a program a szarvasmarha-ágazatban nyomonkövethetőségi rendszer kialakítását támogatja a brazil éghajlatvédelmi, erdészeti és mezőgazdasági koalíció keretében több érdekelt fél részvételével zajló párbeszéd révén. Ezenkívül a program további célja a brazil Mezőgazdasági Minisztérium támogatása az „AgroBrasil + Sustentável” nevű nemzeti, több árucikkre kiterjedő nyomonkövethetőségi platform megvalósításában.

5.3. Átállás a fenntartható árutermelésre és földhasználatra

A mezőgazdasági földterületek használatának hatékonyabbá tételével és a fenntarthatóbb mezőgazdasági termelési módszerekre való átállással felgyorsítható az erdőirtás elleni küzdelem. Az EU elkötelezett olyan innovatív, illetve alternatív módszerek kidolgozása, illetve alkalmazásának támogatása mellett, amelyek egyensúlyt teremtenek az ökoszisztémák védelme, valamint a legfontosabb mezőgazdasági áruk iránti globális kereslet kielégítése között.

Az Európai Bizottság már jelenleg is számos olyan programot és projektet finanszíroz, amelynek célja a partnerországok támogatása a fenntartható és erdőirtásmentes mezőgazdasági termelésre aló átállásban, többek között a mezőgazdasági kistermelőknek biztosított technikai segítségnyújtással és kapacitásépítéssel.

3. keretes írás: Uniós fenntartható kakaótermelési kezdeményezés

A 2020-ban indult **uniós fenntartható kakaótermelési kezdeményezés** ([11]) keretében több érdekelt fél részvételével zajlik párbeszéd az EU, Elefántcsontpart, Ghána és Kamerun között a kakaóágazaton belüli gazdasági, környezeti és társadalmi fenntarthatóságról. Az uniós zöld megállapodás keretében kiemelt kezdeményezés az alábbi két pillér köré szerveződik:

1. több érdekelt fél részvételével zajló inkluzív párbeszéd, a „**Cocoa Talks**" (Kakaótermelési egyeztetések), amelyet az Európai Bizottság szervez konszenzus kialakítása és az ágazat számára kiemelt intézkedések meghatározása céljából;

2. pénzügyi és technikai támogatás főként a **regionális fenntartható kakaótermelési programon** keresztül, amely 25 millió €EUR keretösszegéből Elefántcsontpart, Ghána és Kamerun számára biztosítja a szükséges forrásokat, hogy előrelépést tegyenek a több érdekelt fél részvételével zajló párbeszéd keretében meghatározott cselekvési területeken. A program országos szinten további forrásokkal egészült ki. A tevékenységek közé tartozik a kapacitásépítés az erdőirtás figyelemmel kísérése terén, nyomonkövethetőségi rendszerek kialakítása, a kakaótermelésre vonatkozó állami, illetve magánelőírások és tanúsítás fejlesztése, valamint bizonyos mezőgazdasági módszerek, például az agrárerdészet értékelése.

A párbeszéd 2022 júniusában zárult azzal, hogy az érdekelt felek jóváhagyták a fenntartható kakaótermelési ütemtervet, és létrejött a „Fenntartható Kakaótermelési Szövetség" ütemterve.

5.4. **Globális szerepvállalás szabályozási intézkedések és környezetvédelmi normák kapcsán**

A hasonló szakpolitikák előmozdítása céljából más nagy fogyasztói piacokkal folytatott párbeszéd elengedhetetlen lesz a végső cél eléréséhez, vagyis a globális erdőirtás megállításához. Az EU többoldalú fórumokon szorosan együttműködik a fogyasztó partnerországokkal és az ellátási láncaikban érdekelt felekkel annak érdekében, hogy teljesüljenek az erdőirtással kapcsolatos közös céljaik. Ennek részét képezik a bevált módszerek és technológiák meghatározása és kidolgozása, a szabályozási intézkedések, a szigorúbb környezetvédelmi normák, az átvilágítás és a vállalati társadalmi felelősségvállalás, valamint a mezőgazdasági kistermelők erdőirtásmentes ellátási láncokban betöltött szerepének esetleges közös támogatása. Ezzel összefüggésben az EU világszerte törekszik az erdőirtás elleni küzdelemmel és az erdőirtásmentes ellátási láncok fejlesztésének szükségességére való figyelemfelkeltéssel kapcsolatos uniós megközelítés alaposabb megismertetésére nemzetközileg használt – például a FAO által megadott – fogalommeghatározásokat alapul véve, hogy teljesüljenek az éghajlattal és a biológiai sokféleséggel kapcsolatos közös nemzetközi kötelezettségvállalások. Az EU emellett közigazgatási szerveket támogató eszközöket is alkalmaz, különösen az uniós jogszabályok közelítése, alkalmazása és érvényesítése és az Unióban bevált módszerek megosztásának megkönnyítése tekintetében, hogy a partnerországok szigorítsák környezetvédelmi normáikat. Az EU intézményfejlesztési eszközei közé tartozik például a TAIEX (technikai segítségnyújtási és információcsere-eszköz) ([12]) és az ikerintézményi program ([13]), amelyek az uniós tagállamokból és a partnerországokból származó közszférabeli szakértelem cseréjére nyújtanak lehetőséget szakértői tevékenységek révén.

5.5. **A tudás bővítése és az innováció fokozása**

Az uniós kutatási és innovációs keretprogrammal az EU célja új ismeretek és tudományos adatok létrehozása, valamint olyan innovatív megoldások és technológiák fejlesztése, amelyekkel megkönnyíthető a fenntartható mezőgazdasági termelésre, a fenntartható földhasználatra és az erdőirtásmentes ellátási láncokra való átállás, világszerte felgyorsítható az erdőirtás elleni küzdelem, és élénkíthető a fenntartható körforgásos bioökonómia.

([11]) https://africa-knowledge-platform.ec.europa.eu/story_life_cycle.
([12]) https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/funding-and-technical-assistance/taiex_en.
([13]) https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/funding-and-technical-assistance/twinning_en.

Konkrétabban az EU a Közös Kutatóközpont (JRC) vezetésével létrehozta **az erdőirtás és az erdőpusztulás** ([14]) **uniós megfigyelőközpontját**. A megfigyelőközpontban elérhetőek a világ erdővel borított területeiben bekövetkező változásokra és az erdőirtásról szóló rendelet hatálya alá tartozó áruk kereskedelmére vonatkozó tudományos adatok, amelyek tájékoztatásul szolgálhatnak a közigazgatási intézmények, a fogyasztók és a magánszektor szereplői számára. A megfigyelőközpont által készített térképek nem rendelkeznek jogi erővel, de hasznos támogatási eszközt jelentenek a kockázatértékeléshez és segítik a piaci szereplőket az erdőirtásról szóló rendelet betartásában, ugyanakkor nem mentesítik őket az átvilágítás elvégzésének feladata alól. A megfigyelőközpont jelenleg és a jövőben is a már meglévő megfigyelőeszközökre – köztük a Kopernikusz-termékekre és más nyilvánosan vagy magáncélra rendelkezésre álló forrásokra – és a partnerországokkal a tényekről folytatott szoros egyeztetésre és együttműködésre támaszkodik. Emellett szinergiákra törekszik más lényeges szakpolitikai fejlemények, például az erdők megfigyeléséről szóló uniós jogszabály és az európai erdészeti információs rendszer tekintetében.

4. keretes írás: Az Európai Kutatási Tanács sikertörténetei az EU Horizont 2020 vagy Horizont Európa kutatási és innovációs keretprogramja keretében finanszírozott projektekről

Az INCLUDE ([15]) projekt (2016–2021) az erdőirtás marginalizálódott csoportokra, például mezőgazdasági kistermelőkre és őslakos közösségekre gyakorolt hatását elemezte Argentína Chaco Salteño régiójára összpontosítva.

A FORESTPOLICY ([16]) projekt (2021–2026) azt vizsgálja, hogy az erdőirtás megállítására vonatkozó vállalati politikák hozzájárulnak-e a tarvágás lassításához, és a környezeti hatékonyságnak az-e az ára, hogy kirekeszti a szegényebb mezőgazdasági termelőket, vagy inkább előnyös a számukra. Annak feltárására is irányul, hogy az ellátási lánccal kapcsolatos szakpolitikák miért sikeresek vagy vallanak kudarcot.

A SUSTAINFOREST ([17]) projekt (2021–2026) azt elemzi, hogy az ökológiailag és gazdaságilag fontos erdős területek milyen kölcsönhatásos szerepet töltenek be Togo, Benin, Nigéria és Kamerun esőerdős és szavannás övezeteinek mezőgazdasági vidékein.

6. VÉGREHAJTÁSI ESZKÖZÖK

6.1. Kapcsolattartás és párbeszéd

A keret elveinek és célkitűzéseinek megvalósítása érdekében az EU az uniós zöld diplomáciai munka és erőfeszítések szerves részévé teszi az erdőirtásról szóló rendeletet és tágabb értelemben véve a globális erdőirtás és erdőpusztulás elleni küzdelmet. E célból az EU mindenekelőtt nyílt, őszinte és stratégiai párbeszédre törekszik a partnerországokkal és -régiókkal, amihez a megfelelő kétoldalú, biregionális és nemzetközi fórumokra támaszkodik.

A párbeszéd megfelelő fórumait illetően:

— **nemzetközi szinten** az EU folytatja az erdőirtással kapcsolatos kapcsolattartást és szerepvállalást a G7- és a G20-csoport, az OECD, a UNFCCC, a UNCCD, a Biológiai Sokféleség Egyezmény, a FAO és a WTO, valamint más lényeges fórumok keretében,

— **regionális és bilaterális szinten** az EU a szakpolitikai párbeszédet szolgáló összes lényeges együttműködési keretbe – így a hivatalos politikai és ágazati párbeszédekbe, a zöld szövetségekbe és partnerségekbe, valamint a technikai segítségnyújtási projektekbe – beépíti az erdőirtás témakörét, messzemenőkig támaszkodva a meglévő mechanizmusokra és folyamatokra,

— a partnerországokkal és -régiókkal kötött **uniós szabadkereskedelmi megállapodások** és **gazdasági partnerségi megállapodások** (EPAs) kiegészítő platformot biztosítanak a párbeszédhez és az együttműködéshez fenntarthatósági kérdésekben, többek között az erdőirtást illetően, mindkét oldalról bevonva az illetékes hatóságokat és a civil társadalom képviselőit,

([14]) https://forest-observatory.ec.europa.eu/forest/gfc2020.
([15]) https://cordis.europa.eu/project/id/681518.
([16]) https://cordis.europa.eu/project/id/949932.
([17]) https://cordis.europa.eu/project/id/101001200.

— **szakértői szinten** 2020 októberében az Európai Bizottság elindította **a világ erdőinek védelmével és helyreállításával foglalkozó, több érdekelt felet tömörítő platformot**, hogy elősegítse a világ erdőinek védelmét és helyreállítását. A platform fórumot biztosít a fogyasztó és előállító országok, civil társadalmi szervezetek és ágazati szövetségek között az erdőirtásról szóló rendelet végrehajtásáról zajló egyeztetéshez. Rendszeresen tart üléseket, és nyitott a partnerországi érdekelt felek előtt.

5. keretes írás: A világ erdőinek védelmével és helyreállításával foglalkozó, több érdekelt felet tömörítő platform

A Bizottság 2020-ban azzal a céllal hozta létre a világ erdőinek védelmével és helyreállításával foglalkozó, több érdekelt felet tömörítő platformot, hogy érdekelt feleket, kutatókat és harmadik országokat vonjon be a jogalkotási folyamatba. A platform keretében rendszeresen tartanak üléseket. A több érdekelt felet tömörítő platformon keresztül a résztvevők, köztük a partnerországok külön munkaértekezletek, a Bizottság által nyújtott naprakész tájékoztatás, valamint visszajelzésekkel és észrevételekkel kapcsolatos megkeresések révén működnek közre a jogalkotási folyamatban. Az átmeneti időszakban rendszeres üléseket tartanak, hogy az erdőirtásról szóló rendelet végrehajtásával kapcsolatos összes lényeges kérdést megvitassák, az érdekelt felek pedig kifejthessék álláspontjukat. Ez a végrehajtási szakaszban is folytatódik. A platform bevált módszereket is megoszt, például a nyomonkövethetőségre és a mezőgazdasági kistermelőkre vonatkozóan.

A tagállamok mellett nemcsak a partnerországok képviselői, de minden érintett ipari ágazat és a civil társadalom képviselői is részt vesznek.

Részletes tájékoztatás – többek között napirendek, jegyzőkönyvek, minden előadás és egyéb lényeges anyag – megtalálható a bizottsági nyilvántartás weboldalán ([18]).

6.2. **Egyedi kezdeményezések**

A kapcsolattartáson és párbeszéden túlmenően az EU változatlanul kínál támogatást, és értékel további intézkedéseket az erdőirtásmentes értékláncokat illetően, a „Team Europe” megközelítés szerint szorosan együttműködve és egyeztetve a tagállamokkal ([19]). Ezenkívül az EU megerősíti szerepvállalását a fejlesztésfinanszírozási intézményekben és a magánszektorban, hogy a „Global Gateway” stratégiájával összhangban hosszú távú befektetéseket vonjon be az erdőirtásmentes értékláncba. Az EU továbbra is ápolja az érintett nemzetközi intézményekkel (például WTO, OECD, Világbank, UNEP, FAO stb.) fennálló partnerségeit, hogy felgyorsítsa az erdőirtás megállítására irányuló globális fellépést.

6.2.1. *Az erdőirtásmentes értékláncokkal kapcsolatos „Team Europe” kezdeményezés*

Az UNFCCC-ben Részes Felek 28. Konferenciáján (COP28) az EU és tagállamai az erdőirtásmentes értékláncokkal kapcsolatos globális „Team Europe” kezdeményezést indítottak a partnerországokban a fenntartható és erdőirtásmentes termelésre való inkluzív átállás előmozdítása érdekében, az alábbi működési elemekkel:

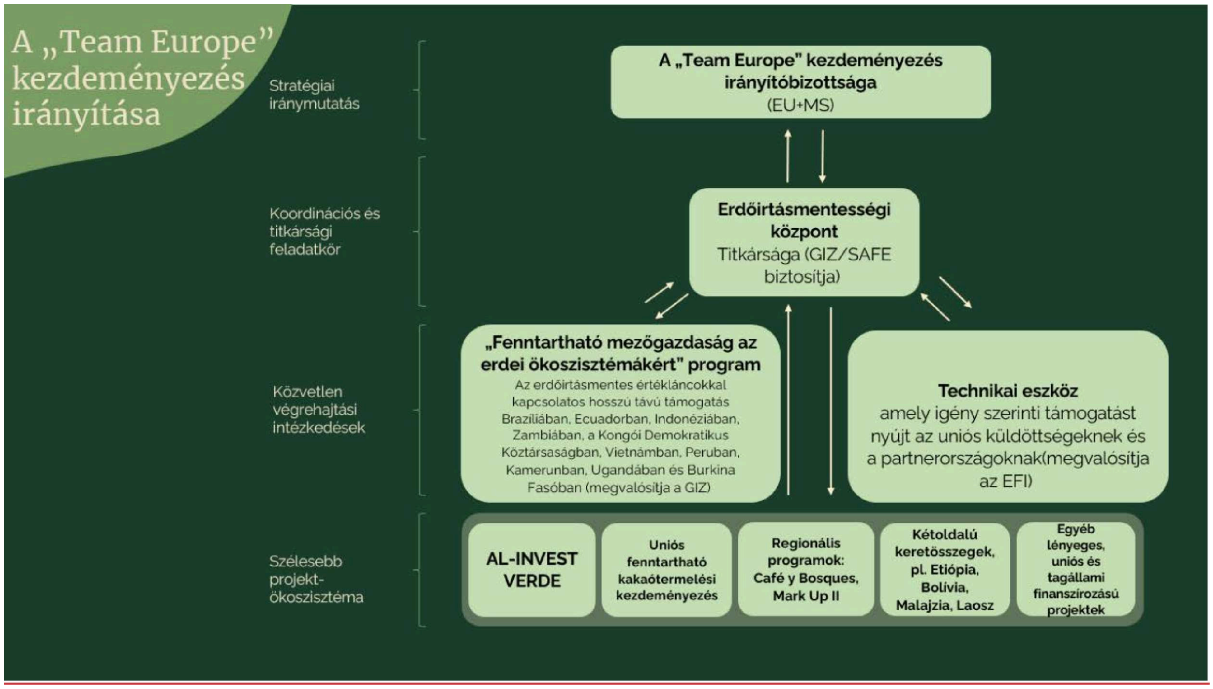
a) a **„Team Europe” kezdeményezés központja** tájékoztatást és kapcsolattartást biztosít a partnerországok számára az erdőirtásmentes értékláncokat illetően, és tudásmenedzsmentet végez, hogy összehangolja az EU és a tagállamok lényeges, már meglévő projektjeit a „Team Europe” kezdeményezés céljait szolgáló, hamarosan induló tevékenységekkel. Így biztosítható, hogy a kezdeményezés keretében az előállító országokban az erdőirtásmentes értékláncokkal kapcsolatosan folytatandó különböző tevékenységek jobban összehangolhatók legyenek, feltárhatók legyenek a hiányosságok, és elkerülhetők legyenek az átfedések;

b) a kezdeményezés legfontosabb pillére a **„Fenntartható mezőgazdaság az erdei ökoszisztémákért” program**, amelynek keretében Brazíliában, Ecuadorban, Indonéziában és Zambiában zajlanak tevékenységek. Folyamatban van a Vietnám támogatásával kapcsolatos munka, a Kongói Demokratikus Köztársaság pedig 2024-ben kerül be a programba. A program lényege, hogy támogassa a mezőgazdasági kistermelőket a fenntartható és erdőirtásmentes értékláncokra való átállásban, és segítse az előállító országokat az uniós piacra jutásnak kedvező környezet kialakításában. A program a tagállamok hozzájárulásainak köszönhetően hamarosan tovább bővül;

([18]) https://ec.europa.eu/transparency/expert-groups-register/screen/expert-groups/consult?lang=en&groupID=3282.

([19]) A 2021–2024 közötti időszakban az EU 1 milliárd EUR-t különített el a partnerországokban lévő erdők védelmét, helyreállítását és a fenntartható erdőgazdálkodást célzó támogatásokra, 2,5 milliárd EUR-t pedig a fenntartható mezőgazdaság előmozdítására irányuló támogatásokra.

c) az **erdőirtásmentes értékláncokkal kapcsolatos technikai eszköz** rugalmas, igényekhez szabható eszköz, amely az előállító országoknak nyújt segítséget a technikai követelményekkel – például a földrajzi helymeghatározással, a földhasználat feltérképezésével és a nyomonkövethetőséggel – kapcsolatos szakismeretekkel, kiemelt figyelmet fordítva a mezőgazdasági kistermelők bevonására. E tevékenységekről szoros egyeztetések zajlanak majd az Unió küldöttségeivel, a kezdeményezés központján keresztül pedig szinergiák létrehozása és az átfedések elkerülése érdekében összehangolják őket a már meglévő projektekkel, köztük a „Fenntartható mezőgazdaság az erdei ökoszisztémákért” programmal.

6.2.2. *Erdészeti partnerségek*

Az uniós „Global Gateway” stratégiával összefüggésben az EU **erdészeti partnerségeket** alakít ki hasonlóan gondolkodó partnerországokkal, hogy hosszú távú, holisztikus keretet kínáljon erdőik védelméhez, egyúttal pedig értéket teremtsen számukra, és társadalmi-gazdasági fejlődést idézzen elő. Az erdészeti partnerségek az erdészeti irányítás javítására, ezen belül több érdekelt fél részvételére, az erdőalapú értékláncok megerősítésére, stabil és jogszerű üzleti környezetek előmozdítására és az erdészeti termékek kereskedelmének fenntarthatóvá tételére összpontosít, hangsúlyt fektetve a jogszerűségre, a fenntarthatóságra és az erdőirtás megállítására.

Konkrétabban az erdészeti partnerségek segíthetnek a partnereknek értelmezni a rájuk vonatkozó jogszabályi és nem jogszabályi előírásokat, és alkalmazkodni hozzájuk. Hozzájárulnak majd az erdészeti termékekre vonatkozó – többek között az erdészeti jogszabályok végrehajtására, az erdészeti irányításra és az erdészeti termékek kereskedelmére vonatkozó uniós cselekvési terv keretében létrejött önkéntes partnerségi megállapodásokkal összefüggésben szerzett ígéretes tapasztalatokon ([20]) alapuló – nyomonkövethetőségi rendszerek és a faanyagokra vonatkozó jogszerűség-igazolási rendszereik kialakításához és bevezetéséhez. Az erdőirtásról szóló rendelet az uniós fa- és fatermékpiaci rendelettel, valamint az erdészeti jogszabályok végrehajtásáról, az erdészeti irányításról és az erdészeti termékek kereskedelméről szóló rendelettel ([21]) kapcsolatos tapasztalatokra épül, és a jogszerűségen túlmenően kiegészítő követelményeket is tartalmaz annak biztosítása érdekében, hogy az uniós piacon forgalomba hozott faanyag erdőirtásmentes legyen. Az erdészeti partnerségek további célja a környezetvédelmi normák szigorítására, az üzleti környezet fejlesztésére és a forráshoz jutás javítására irányuló gazdasági ösztönzők fokozása. Az erdészeti partnerségek arra törekednek, hogy az éghajlatváltozásról szóló Párizsi Megállapodás keretében vállalt nemzetileg meghatározott hozzájárulásuk teljesítése, valamint a biológiai sokféleségre vonatkozó globális keretben készült nemzeti biodiverzitási stratégiájuk és cselekvési tervük végrehajtása révén támogassák a partnerországokat az erdőirtás és az erdőpusztulás megállításában. Az EU már létrehozott erdészeti partnerséget Guyanával, Hondurasszal, Mongóliával, a Kongói Köztársasággal, Ugandával és Zambiával, jelenleg pedig az e téren szerzett uniós tapasztalatokra támaszkodva vizsgálja további partnerségek létesítésének lehetőségét.

([20]) Hatásvizsgálat – „Az uniós piacon forgalomba hozott termékekhez kapcsolódó erdőirtás és erdőpusztulás kockázatának minimalizálása” (https://environment.ec.europa.eu/topics/forests/deforestation/regulation-deforestation-free-products_en) és az uniós fa- és fatermékpiaci rendelet, valamint az erdészeti jogszabályok végrehajtásáról, az erdészeti irányításról és az erdészeti termékek kereskedelméről szóló rendelet célravezetőségi vizsgálata (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52021SC0328).

([21]) Hatásvizsgálat – „Az uniós piacon forgalomba hozott termékekhez kapcsolódó erdőirtás és erdőpusztulás kockázatának minimalizálása” és az uniós fa- és fatermékpiaci rendelet, valamint az erdészeti jogszabályok végrehajtásáról, az erdészeti irányításról és az erdészeti termékek kereskedelméről szóló rendelet célravezetőségi vizsgálata.

6.2.3. *Egyéb lényeges kezdeményezések*

Az EU más programokon keresztül is támogatja a fenntartható erdőgazdálkodást és a mezőgazdasági kistermelőket az uniós „Global Gateway" stratégia és az Európai Fenntartható Fejlődési Alap keretében. A **4. keretes írás** konkrét példákat vonultat fel Latin-Amerikából.

Emellett a **fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról szóló uniós irányelvhez** kapcsolódó későbbi támogatási intézkedések kiegészítésére törekszik majd, miután megkezdődik ennek az irányelvnek az alkalmazása. E célból az EU többek között támogatást nyújt a kormányoknak, valamint a magánszektor és a civil társadalom szereplőinek harmadik országokban, hogy megkönnyítse az erdőirtásról szóló rendelet és a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról szóló uniós irányelv vonatkozó követelményeinek és a belőlük (például az emberi és a munkavállalói jogok és a környezet fokozott védelme, a helyi közösségek bevonása, stabil ellátási láncok, nagyobb rugalmas alkalmazkodóképesség stb. tekintetében) fakadó előnyöknek a megértését, egyúttal pedig a legfontosabb érdekelt feleket érintő sajátos nehézségekkel is foglalkozik. E tekintetben különösen lényeges lesz a globális értékláncokon belüli fenntarthatósággal kapcsolatos „Team Europe" kezdeményezés, amely támogatja majd a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról szóló uniós irányelv végrehajtását harmadik országokban. Például információs szolgálata lényeges tudnivalókat oszt majd meg, és iránymutatást nyújt, valamint adott esetben szinergiában működik az erdőirtásmentes értékláncokkal kapcsolatos „Team Europe" kezdeményezés központjával.

Az EU emellett **országos szintű célzott támogatást** nyújt, figyelembe véve az előállító országok tényleges igényeit és a Szomszédsági, Fejlesztési és Nemzetközi Együttműködési Eszköz keretében elkülönített pénzügyi keretösszegeket.

Végezetül az **európai fejlesztésfinanszírozási intézmények** és a nemzetközi pénzügyi szervezetek egyre elkötelezettebbek az erdőirtásmentes ellátási láncokba való hosszú távú befektetések állományának bővítése iránt. Az Európai Beruházási Bank (EBB) például 2022 decemberében külön útmutatót adott ki az erdészeti ágazatnak nyújtott finanszírozás növeléséről ([22]).

Konkrét példaként felhozható az „Inkluzív és fenntartható erdőgazdálkodás Marokkóban" című projekt ([23]), amelyen keresztül az EBB 100 millió EUR összegű kölcsönt nyújtott a marokkói erdők inkluzív és fenntartható fejlődésének támogatásához. A 2020–2030 közötti időszakra vonatkozó, marokkói erdőkről szóló stratégiát támogató műveletet öt év alatt hajtja végre a Nemzeti Vízügyi és Erdészeti Ügynökség (ANEF). Ezenkívül a Moldovai Köztársaságban az Európai Unió a Világbankkal együttműködésben nemzeti erdőtelepítési program előkészítéséhez és költségszámításához nyújtott támogatást ([24]). A 2023-ban elfogadott nemzeti erdőbővítési és -helyreállítási program becsült költsége közel 759 millió EUR lesz ([25]). Regionális szinten a keleti partnerség országaiban az EU és a Világbank az „EU4Environment" program vonatkozó pillére keretében együttműködik a szabályozási keretek és az erdőirtás kezeléséhez rendelkezésre álló kapacitás fejlesztése érdekében.

([22]) https://www.eib.org/en/publications/20220173-forests-at-the-heart-of-sustainable-development.

([23]) https://www.eib.org/en/press/all/2023-558-maroc-bei-monde-100-millions-forets-inclusives-durables#:~:text=The%20EIB%20has%20granted%20a%20loan%20of%20%E2%82%AC100,the%20National%20Agency%20for%20Water%20and%20Forests%20%28ANEF%29.; https://www.eib.org/en/projects/all/20220943.

([24]) https://www.worldbank.org/en/news/feature/2024/05/21/investing-in-moldova-s-forest-biodiversity-to-build-a-more-sustainable-future.

([25]) https://www.eu4environment.org/news/how-the-european-union-jointly-with-the-world-bank-helps-moldova-green-its-landscapes/.

6. keretes írás: Az EU „Global Gateway” stratégiája – Példák a fenntartható erdőgazdálkodás és a fenntartható mezőgazdasági értékláncok szempontjából előnyös, folyamatban lévő programokra és kezdeményezésekre Latin-Amerikában

— Az **AMAZONIA +** uniós finanszírozású program 2023-ban indult azzal a céllal, hogy fejlessze az Amazonas-medence országainak (Bolívia, Brazília, Kolumbia, Ecuador, Guyana, Peru, Suriname és Venezuela) kapacitását az erdőirtás és az erdőpusztulás elleni küzdelem terén, együttműködve a helyi, regionális és nemzeti kormányzatokkal, valamint helyi közösségekkel és őslakos népekkel.

— A **FIVE GREAT FORESTS OF MESOAMERICA** (Mezo-Amerika öt nagy erdője) „Team Europe” kezdeményezés, amely a régió utolsó megmaradt nagy erdőinek védelméhez járul hozzá. Az ezen erdők állapotával kapcsolatos tudományos adatok szolgáltatására összpontosít az uniós űrprogramokra, hatékony erdőgazdálkodásra és erdőirtásmentes értékláncokra, valamint környezetvédelmi jogokra támaszkodva.

— A 2008-ban indult EUROCLIMA program keretében az EU többek között „az erdészet, a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák” ágazatát támogatja 18 latin-amerikai országban. A természeti erőforrások megőrzésével, az ökoszisztémák szénmegkötésének növelésével és a természeti népek éghajlatváltozás hatásaival szembeni rezilienciájával kapcsolatos innovatív projektekre és intézményi kapacitásra összpontosít a közpolitikákkal összhangban. Az EU emellett közreműködött az őslakos népek regionális platformjának az Amazonasi Együttműködési Szerződés Szervezetén belüli létrehozásában, hogy e népek tudását és módszereit figyelembe vegyék a biológiai sokféleség védelmére, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra és az éghajlatváltozás mérséklésére irányuló kormányzati irányítású tevékenységekben.

***7. keretes írás*: Terre Verte fenntartható mezőgazdasági és erdőgazdálkodási program**

2022-ben a Bizottság új, 115 millió EUR értékű programot ([26]) fogadott el, hogy támogassa Marokkó mezőgazdasági és erdészeti ágazatának környezetbarát, inkluzív és innovatív fejlesztését. A „Terre Verte” című program célja, hogy hozzájáruljon Marokkó 2020–2030 közötti időszakra vonatkozó, „Zöld generáció” és „Marokkói erdők” című nemzeti stratégiájához azzal, hogy előmozdítja az ökológiai átállást, amely elősegíti tisztességes munkalehetőségek teremtését a marokkói mezőgazdasági és erdészeti ágazatban. A partnerországgal közösen indított első ilyen jellegű uniós kezdeményezés, az EU–Marokkó zöld partnerség része. Az európai zöld megállapodás külső dimenziójának előmozdítására irányul helyi szintű gyakorlati fellépéssel, és várhatóan mintaként szolgál majd más országokkal – többek között az afrikai kontinensen – létrehozandó hasonló partnerségekhez.

7. **KÖVETKEZTETÉS**

A keret átfogó struktúrát biztosít az erdőirtás megállításának közös globális kihívásával összefüggésben az erdőirtásról szóló rendelettel kapcsolatosan a partnerországokkal folytatandó együttműködéshez.

A keret középpontjában a rendelet végrehajtása, valamint a fenntartható fejlődési célok alapján az erdőirtás 2020-ig történő megállítására tett globális kötelezettségvállalás és az erdőterület-csökkenés 2030-ig történő megállítására és visszafordítására tett glasgow-i kötelezettségvállalás végrehajtása céljából partnerségben végzett munka áll.

A partnerség fő célkitűzése, hogy előmozdítsa az erdőirtásmentes mezőgazdasági ellátási láncokra való igazságos és inkluzív átállást, méghozzá oly módon, hogy senki se kerüljön emiatt hátrányba. Az EU továbbra is tevékenyen segíti a partnereket és érdekelt feleket az eredményes keresleti és kínálati oldali intézkedések végrehajtásában és a fenntarthatóság elérésére irányuló folyamatos erőfeszítéseikben, és támogatja őket az alkalmazandó normák értelmezésében és a hozzájuk való alkalmazkodásban.

Ez a partnerség kapcsolattartás, politikai és szakpolitikai párbeszéd, külön támogató intézkedések – egyebek mellett technikai segítségnyújtás –, valamint tudás- és innovációs fejlesztés révén valósul meg.

([26]) https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/news/eu-morocco-green-partnership-commission-adopts-key-programme-support-agricultural-and-forestry-2022-10-25_en#:~:text=The%20programme%20%E2%80%9CTerre%20Verte%E2%80%9D%20aims%20to%20contribute%20to,in%20Morocco%20in%20the%20agricultural%20and%20forestry%20sector.

Több érdekelt félre, például regionális, nemzeti és helyi hatóságokra, az értékláncok meghatározó szereplőire, köztük nagyvállalatokra, kereskedőkre, mezőgazdasági kistermelőkre és fogyasztókra, valamint a civil társadalom képviselőire, őslakos népekre és helyi közösségekre terjed ki.

A partnerség eredményessé tétele érdekében az Európai Bizottság folytatja a közös munkát a tagállamokkal és az európai fejlesztésfinanszírozási intézményekkel. Emellett megkönnyíti a szorosabb együttműködést az érintett nemzetközi szervezetekkel.

A partnerség sikere ugyanakkor azon múlik, hogy az uniós partnerek elkötelezettek-e az erdőirtás megállítására irányuló globális célok teljesítése iránt, ami a saját, fenntarthatóság által vezérelt termeléspolitikájuk és átvilágítási követelményeik kidolgozására és a nemzetközi fórumokon a szigorúbb környezetvédelmi normák melletti kiállásra irányuló nemzeti erőfeszítésekben nyilvánul meg.

MELLÉKLET

Az összehasonlító teljesítményértékelési módszertan általános elvei

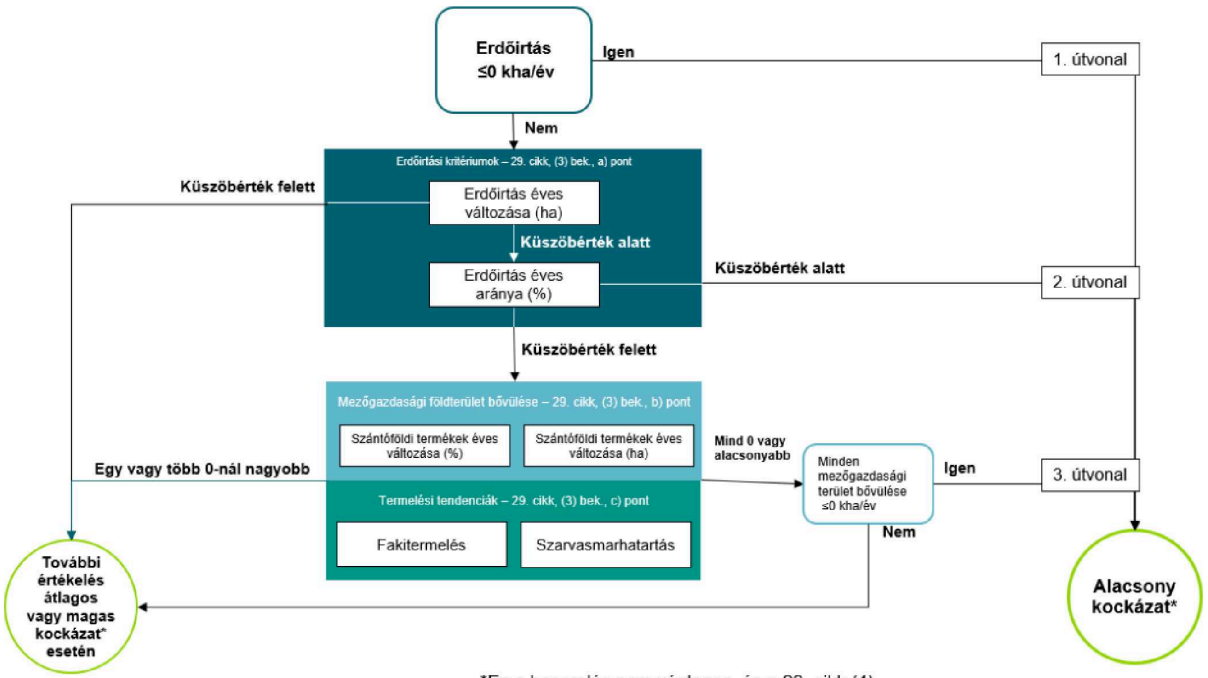
Az Európai Bizottság az erdőirtásról szóló rendelet szerinti kötelezettségeinek eleget téve kidolgozza a rendelet 29. cikkében előírt, országokat összehasonlító teljesítményértékelési rendszert, és összeállítja az első listát, amelyet végrehajtási jogi aktusban tesz közzé. E folyamat során a Bizottság felveszi a kapcsolatot az érintett partnerországokkal. Az említett listát új bizonyítékok fényében rendszeresen naprakésszé teszi.

Annak érdekében, hogy a végrehajtási jogi aktus közzététele előtt biztosítani lehessen a teljes átláthatóságot, a lista jogszabályban előírt összeállítására tekintettel a Bizottság ebben a dokumentumban ismerteti az összehasonlító teljesítményértékelési módszertan általános elveit.

A rendszer célja az országok **alacsony, átlagos vagy magas kockázati** kategóriába való besorolása, megkönnyítve a piaci szereplők átvilágítási eljárásait, valamint lehetővé téve a megfelelés hatékony nyomon követését és érvényre juttatását az illetékes hatóságok számára. Ezenfelül az előállító országokat arra ösztönzi, hogy tegyék fenntarthatóbbá mezőgazdasági termelési rendszereiket, és csökkentsék minimálisra azok erdőirtásra gyakorolt hatását. Emellett azt is lehetővé teszi, hogy a Bizottság egyeztetést és párbeszédet kezdeményezzen kiemelt országokkal.

A Bizottság módszertana határozottan **a méltányosság, a tárgyilagosság és az átláthatóság** iránti elkötelezettségből fakad. Tudományos eredményeken és a rendelkezésre álló legújabb, nemzetközileg elismert – elsősorban az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete által végzett, a globális erdészeti erőforrásokra vonatkozó felmérésből származó – adatokon alapuló **mennyiségi kritériumokra** támaszkodik. A Bizottság e mérhető tényezőkre összpontosítva gondoskodik arról, hogy a besorolási folyamat megbízható adatokon nyugodjon, ugyanakkor adott esetben **minőségi értékelési** módszertannal párosuljon.

Az országok alacsony kockázatúként való besorolására vonatkozó módszertan az erdőirtásról szóló rendelet 29. cikkének (3) bekezdésében felsorolt kritériumok szerinti alapos **mennyiségi értékelést** foglal magában, amely elsősorban az erdőirtást vizsgálja abszolút (az erdőterületek éves csökkenése hektárban) és relatív értelemben (az erdővel borított területek éves csökkenésének százalékos aránya) egyaránt, figyelembe véve a globális bruttó erdőirtási átlagértékeket. A lenti ábra áttekintést nyújt a mennyiségi értékelésről.

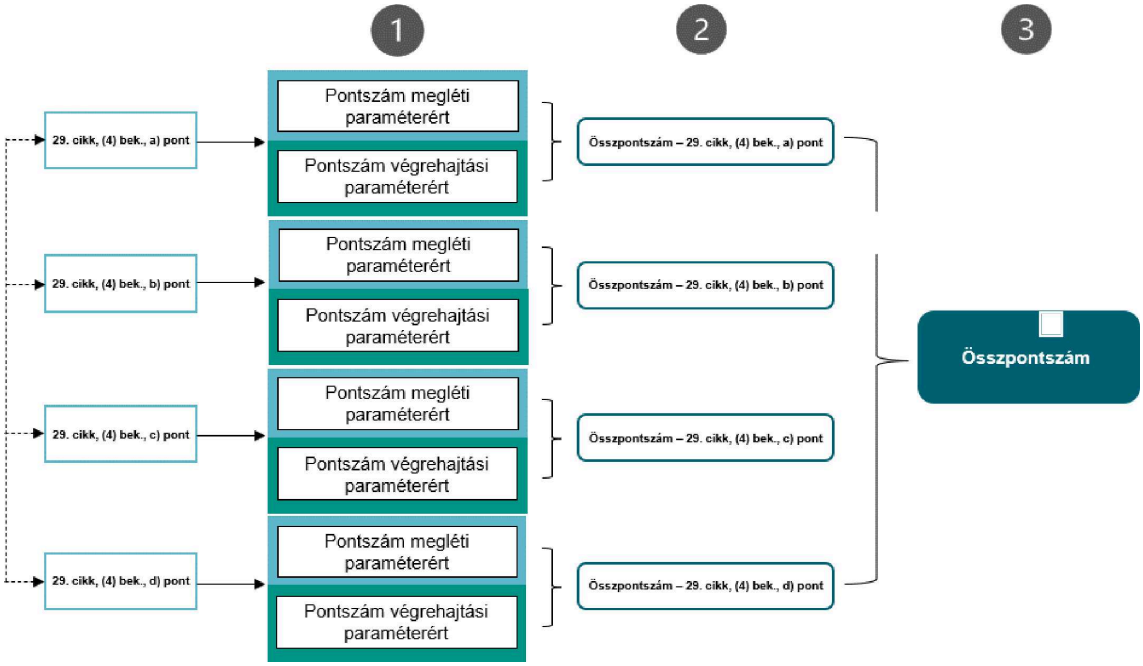
A módszertan alapján a világ országainak nagy többsége alacsony kockázati besorolást kap majd. Ez lehetőséget ad arra, hogy a kollektív erdővédelmi erőfeszítések és erőforrások azokon a földrajzi területeken összpontosuljanak, ahol súlyosabb kihívások tapasztalhatók az erdőirtással kapcsolatban. Így elérhető célok határozhatók meg a fejlődésre szoruló országok számára, és csökkenthetők a piaci szereplők költségei.

Ami a magas kockázatú országokat illeti, a besorolás felülvizsgálatáig ebben a kategóriában az ENSZ Biztonsági Tanácsának és az Európai Unió Tanácsának szankcióval sújtott országok kiemelt figyelmet kapnak, mivel ezekben az országokban különös nehézségekkel jár az átvilágítás lefolytatása az értékláncok mentén.

Minden más, nem alacsony vagy magas kockázatúként besorolt ország az átlagos kockázati kategóriában marad. Ebben a kategóriában az összehasonlító teljesítményértékelési módszertan lehetővé teszi egyedi megközelítés alkalmazását azoknál az országoknál, amelyek közel vannak a kockázati kategória alsó vagy felső határához, abszolút (az erdőterületek éves csökkenése hektárban) és relatív értelemben (az erdővel borított területek éves csökkenésének százalékos aránya) egyaránt. Ezek az országok kiemelt helyet foglalnak majd el a Bizottság szerepvállalásában. A Bizottság egyúttal más országokkal is felveheti a kapcsolatot, különösen azokkal, amelyek az erdőirtásról szóló rendelet hatálya alá tartozó termékek tekintetében jelentős volumenű kereskedelmet folytatnak az EU-val.

Az ezen országokkal folytatandó párbeszédet **minőségi módszertan** támogatja majd, amelynek célja az erdőirtási helyzet javítása és esetlegesen a magas kockázatú országként való besorolás elkerülése, adott esetben regionális szintű értékelésekkel is.

A minőségi értékelés az erdőirtásról szóló rendelet 29. cikkének (4) bekezdésében felsorolt kritériumokon alapul, nevezetesen: az arról szóló tájékoztatás, hogy az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményéhez való, nemzetileg meghatározott hozzájárulás ténylegesen kiterjed-e a mezőgazdaságból, erdőgazdálkodásból és földhasználatból eredő kibocsátásokra és elnyelésekre; az érintett ország és az Unió és/vagy annak tagállamai közötti megállapodások és egyéb eszközök, amelyek kezelik az erdőirtást és az erdőpusztulást, és elősegítik, hogy a releváns áruk és a releváns termékek megfeleljenek a 3. cikknek, és azok hatékony végrehajtása; hatályos nemzeti vagy annál alacsonyabb szintű jogszabályok; az emberi jogokat, valamint az őslakos népek, a helyi közösségek és a szokásjog alapján földtulajdon- és földhasználati jogokkal rendelkező egyéb felek jogait védő jogszabályok betartására vagy eredményes érvényesítésére vonatkozó adatok rendelkezésre állása és átláthatósága; valamint a releváns áruk és a releváns termékek behozatalára vagy kivitelére az ENSZ Biztonsági Tanácsa vagy az Európai Unió Tanácsa által kiszabott szankciók. A lenti ábra áttekintést nyújt a minőségi értékelésről.

Ezzel párhuzamosan zajlik a kapcsolattartás minden más érintett országgal, köztük azokkal, amelyek az erdőirtásról szóló rendelet hatálya alá tartozó áruk tekintetében jelentős volumenű kereskedelmet folytatnak az EU-val.

A rendelkezésre álló legújabb tudományos adatok figyelembevételének biztosítása érdekében az országok besorolása dinamikus folyamat, amely mennyiségi és minőségi szempontból egyaránt rendszeresen felülvizsgálandó. A FAO ötévente új adatokat bocsát rendelkezésre, aminek nyomán a rendelet szerint elindul az országok besorolásának felülvizsgálata. A Bizottság 2026-ban tervezi elvégezni az első felülvizsgálatot.

Összességében véve a Bizottság összehasonlító teljesítményértékelési rendszere döntő fontosságú eszköz az erdőirtás és az erdőpusztulás elleni küzdelemre irányuló globális erőfeszítésben. A Bizottság elkötelezett amellett, hogy szigorú, adatvezérelt és átlátható módszertan alkalmazásával gondoskodjon az erdőirtásról szóló rendelet egyszerre eredményes és méltányos végrehajtásáról.